

**KOHTUTE HALDAMISE NÕUKOJA
SAJA SEITSMENDA ISTUNGI
PROTOKOLL**

Riigikohus, Tartu

13. detsember 2019. a

Kohalviibijad

KHN-i liikmed ja asendusliikmed:

Villu Kõve, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Ivo Pilving, riigikohtunik
Sten Lind, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik
Tanel Saar, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik
Iris Kangur-Gontšarov, Harju Maakohtu kohtunik
Piia Jaaksoo, Pärnu Maakohtu kohtunik
Lavly Perling, riigi peaprokurör (osales päevakorrapunktide nr 1–9 arutelul)
Marju Agarmaa, Õiguskantsleri Kantselei, õiguskantsleri vanemnõunik
Paul Puustusmaa, Riigikogu põhiseaduskomisjoni esimees
Peeter Jerofejev, riigikohtunik (asendusliige) (lahkus hetkeks päevakorrapunkti 3 arutelult)
Heili Sepp, Viru Maakohtu kohtunik (asendusliige)
Liis Arrak, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik (asendusliige)

Teised osalejad:

Tiina Pappel, Tartu Ringkonnakohtu esimees
Villem Lapimaa, Tallinna Ringkonnakohtu esimees
Sirje Kaljumäe, Tartu Halduskohtu esimees
Kristjan Siigur, Tallinna Halduskohtu esimees
Liivi Loide, Tartu Maakohtu esimees
Astrid Asi, Viru Maakohtu esimees
Meelis Eerik, Harju Maakohtu esimees
Rubo Kikerpill, Pärnu Maakohtu esimees
Tiina Ereb, Tartu Ringkonnakohtu, Halduskohtu ja Maakohtu kohtudirektor
Elari Udam, Harju, Viru ja Pärnu Maakohtu, Tallinna Ringkonnakohtu ja Halduskohtu kohtudirektor
Hans Moks, Tartu Maakohtu kinnistus- ja registriosakonna kohtudirektor
Kerdi Raud, Riigikohtu direktor
Karin Leichter-Tammisto, Riigikohtu esimehe nõunik
Kristi Kirsberg, kohtute kommunikatsiooniosakonna juht
Raivo Aeg, justiitsminister (osales päevakorrapunktide nr 1–9 arutelul)
Viljar Peep, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika asekanter
Kaidi Lippus, Justiitsministeeriumi kohtute talituse juhataja
Külli Luha, Justiitsministeeriumi kohtute talituse analüütik
Lagle Zobel, Justiitsministeeriumi kohtute talituse nõunik
Signe Talalaev, Justiitsministeeriumi kohtute talituse nõunik
Kristel Siitam-Nyiri, Justiitsministeeriumi kriminaalpoliitika asekanter
Kaupo Kruusvee, Tallinna Halduskohtu kohtunik (lahkus hetkeks päevakorrapunkti 2 arutelult)
Hannes Kiris, Kohtunikueksami komisjoni esimees, riigikohtunik (osales päevakorrapunktide nr 8–9 arutelul)
Piret Raadom, Riigikohtu personaliosakonna juhataja (osales päevakorrapunktide nr 8–9 arutelul)
Kristel Siimula-Saar, Riigikohtu personaliosakonna nõunik (osales päevakorrapunktide nr 8–9 arutelul)

Juhatas: Villu Kõve, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Protokollis: Signe Talalae, Justiitsministeeriumi kohtute talituse nõunik

Algus: 13.12.2019. a kell 11.02
Lõpp: 13.12.2019. a kell 16.01

Istungi päevakorras on:

1. **20.09.2019. a KHN-i 106. korralise istungi protokoll kinnitamine** – Riigikohtu esimees Villu Kõve
Otsuse projekt: KHN kinnitab 20.09.2019. a KHN-i 106. korralise istungi protokoll
Materjalina lisatud protokoll.
2. **Tallinna Halduskohtu esimehe nimetamiseks nõusoleku andmine – KS § 41 lg 1 p 5 alusel** – Justiitsministeerium, Viljar Peep, esimehe kandidaadi sõnavõtt
Otsuse projekt: KHN annab nõusoleku Kaupo Kruusvee nimetamiseks Tallinna Halduskohtu esimeheks.
Materjalidena lisatud memo, konkursi komisjoni ettepanek ja üldkogu arvamus
3. **Riigikohtunik Peeter Jerofejevi teenistusvanuse ülemmäära tõstmine kahe aasta võrra – KS § 41 lõike 1 punkti 5' ja § 99' lõigete 1–3 alusel** – Riigikohtu esimees Villu Kõve
Otsuse projekt: KHN annab nõusoleku riigikohtunik Peeter Jerofejevi teenistusvanuse ülemmäära tõstmiseks kahe aasta võrra
Materjalidena lisatud Riigikohtu esimehe ettepanek ja Peeter Jerofejevi nõusolek
4. **Järelevalvemenetlus Harju Maakohtus – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Riigikohtu esimees Villu Kõve; Justiitsministeerium
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks
Materjalina lisatud komisjoni moodustamise käskkiri
5. **Ülevaade 2020. aasta kohtute eelarve kujundamise põhimõtetest – KS § 41 lg 2 alusel** – Justiitsministeerium, Viljar Peep, Kaidi Lippus
Otsuse projekt: KHN annab arvamus 2020. a kohtute eelarve kujundamise põhimõtete kohta
Materjalina lisatud memo ja eelarve projekt
6. **Määruse „Kohtunike valveaja lisatasu“ kehtestamine – KS § 41 lg 1 p 14 alusel** (jõustub 01.01.2020) – Justiitsministeerium, Kaidi Lippus
Otsuse projekt: KHN annab nõusoleku JM määruse „Kohtunike valveaja lisatasu“ vastavalt kehtestamiseks
Materjalina lisatud eelnõu projekt ja seletuskiri
7. **Töökoormusmetoodika põhimõtete testperioodi kehtestamine – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Külli Luha
Otsuse projekt:
 - 1) Kiita heaks kohtute töökoormusmetoodika muudatused tsiviilasjade arvestuslike ajahinnangute leidmiseks ning rakendada neid vähemalt üheaastase testperioodi jooksul kõikides maakohtutes;
 - 2) Kiita heaks kohtute töökoormusmetoodika muudatused kriminaalmenetlusasjades ning rakendada neid vähemalt üheaastase testperioodi jooksul kõikides maakohtutes;
 - 3) Kiita heaks kohtute töökoormusmetoodika muudatused haldusasjade arvestuslike ajahinnangute uuendamiseks ning rakendada neid vähemalt üheaastase testperioodi jooksul mõlemas halduskohtus;
 - 4) Alates 01.01.2020.a sisestada kohtute infosüsteemi tsiviilasjade muudetud skaala 1-40;
 - 5) Alates 01.01.2020.a sisestada kohtute infosüsteemi haldusasjade uuendatud skaala 1-40;
 - 6) Arutada testperioodi tulemusi 2020.a septembrikuu istungil eesmärgiga saada ülevaade kulgevast testperioodist ning otsustada projekti edasine käik.Materjalina lisatud kokkuvõtte töökoormusmetoodikast
8. **KIS-st dokumentide vaatamine ja allalaadimine kohtunike poolt kohtuasjades, milles kohtunik pole menetleja – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Riigikohtu esimees Villu Kõve
Otsuse projekt: KHN avaldab arvamust
Materjalina lisatud Eesti Kohtunike Ühingu pöördumine ja ministeeriumi vastus

9. **Kohtunikukonkursside korraldamine – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Kohtunikueksami komisjoni esimees Hannes Kiris, Riigikohus
Otsuse projekt: KHN avaldab arvamust
Materjalina lisatud ülevaade kohtunikukonkursside korraldamisest
10. **Ülevaade kohtuarendustoimkonna tegevustest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Viljar Peep, Lagle Zobel
Otsuse projekt: KHN avaldab arvamust eelnõu osas
Materjalina lisatud eelnõu projekt ja seletuskiri
11. **Vanade asjade aruandlus – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Külli Luha
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks
Materjalina lisatud kokkuvõtte vanade asjade aruandlusest
12. **Justiitsministri 27. oktoobri 2005. a määruse nr 47 „Maa-, haldus- ja ringkonnakohtu kohtunike arv ja jagunemine kohtumajade vahel” muutmine – KS § 41 lg 1 punktide 3 ja 4 alusel** – Justiitsministeerium, Külli Luha
Otsuse projekt: KHN annab nõusoleku JM määruse vastavalt muutmiseks
Materjalina lisatud eelnõu projekt ja seletuskiri
13. **KHN-i poolleiolevad teemad – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, KHN-i liikmed
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks
Materjal puudub
14. **Info 2020. aasta kohtunike täiskogust – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Riigikohtu esimees Villu Köve
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks
Materjal puudub

Päevakorra muutmist ei toimu ja päevakord kiidetakse heaks.

1. **20.09.2019. a KHN-i 106. korralise istungi protokollki kinnitamine** – Riigikohtu esimees Villu Köve

Protokollile ei ole kellelgi täiendusi ning KHN-i protokoll kiidetakse heaks.

Otsus: KHN kinnitab 20.09.2019. a KHN-i 106. korralise istungi protokollki

2. **Tallinna Halduskohtu esimehe nimetamiseks nõusoleku andmine – KS § 41 lg 1 p 5 alusel** – Justiitsministeerium, Viljar Peep, esimehe kandidaadi sõnavõtt

Peep märgib, et komisjon esitab üksmeelselt kandidaadiks Kaupo Kruusvee ja palub KHN-il kinnitada tema kandidatuur Tallinna Halduskohtu esimehe kohale.

Kruusvee tutvustab oma senist tööalast karjääri ning annab lühikese ülevaate oma visioonist Tallinna Halduskohtu juhtimise kohta. Halduskohtu funktsioon peab olema kvaliteetselt ja ratsionaalselt täidetud ning seal peab olema hea töötada. Talle läheb korda kohtusüsteemi käekäik ja ta on valmis sellesse panustama.

KHN-i liikmetel ei ole täiendavaid küsimusi.

Lahkub Kaupo Kruusvee

KHN-i liikmed hääletavad Kaupo Kruusvee Tallinna Halduskohtu esimeheks nimetamise üle.

Poolt: 9

Vastu: 0

Erapooleteid: 0

Saabub Kaupo Kruusvee

Köve märgib, et KHN toetab Kruusvee kandidatuuri ja tänab praegust Tallinna Halduskohtu esimeest suure töö eest.

Otsus: KHN annab nõusoleku Kaupo Kruusvee nimetamiseks Tallinna Halduskohtu esimeheks.

3. Riigikohtunik Peeter Jerofejevi teenistusvanuse ülemmäära tõstmine kahe aasta võrra – KS § 41 lõike 1 punkti 5¹ ja § 99¹ lõigete 1–3 alusel – Riigikohtu esimees Villu Köve

Köve uurib, kas KHN on nõus Peeter Jerofejevi ametiaega Riigikohtu tsiviilkolleegiumis pikendama ning põhjendab selle vajalikkust. Seadus näeb ette KHN-i nõusoleku andmise, millele järgneb Riigikohtu üldkogu salajane hääletus. Tsiviilkolleegiumisse on aasta jooksul tulnud kolm uut liiget ning kolleeg Henn Jõks on esitanud lahkumisavalduse, mis tähendab, et septembrist on Riigikohtu tsiviilkolleegiumis neli uut liiget – see moodustab enamuse. Kolleegiumi töö järjepidevus võib kannatada, mistõttu oleks hea Jerofejevi pikem tööol olek, et ta juhendaks ja aitaks uutel liikmetel sisse elada. Samuti jääks ära vajadus täita kõiki kohti samal aastal.

Jerofejev nõustub oma ametiaja pikendamise vajalikkusega. Ta kiidab uusi Riigikohtu liikmeid, kuid mõonab, et tema juuresolek aitab neil Riigikohtu töösse paremini sisse elada.

KHN-i liikmetel ei ole küsimusi.

Lahkub Peeter Jerofejev

KHN-i liikmed hääletavad riigikohtunik Peeter Jerofejevi teenistusvanuse ülemmäära tõstmise üle.

Poolt: 9

Vastu: 0

Erapooletuid: 0

Saabub Peeter Jerofejev

Otsus: KHN annab nõusoleku riigikohtunik Peeter Jerofejevi teenistusvanuse ülemmäära tõstmiseks kahe aasta võrra.

4. Järelevalvemenetlus Harju Maakohtus – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Riigikohtu esimees Villu Köve; Justiitsministeerium

Köve selgitab Harju Maakohtu esimehe üle peetava järelevalve tagamaid ning nendib, et kahjuks on olukorra kommunikatsioon nii kohtu kui ministeeriumi poolt ebaõnnestunud. Köve pöördus Justiitsministeeriumi poole tulenevalt Riigikohtu kriminaalkolleegiumi ettepanekust algatada distsiplinaarmenetlus nii kohtuniku kui kohtu esimehe vastu. Põhjendustena toodi välja kriminaalmenetluse venimine ja kohtuniku pensioneerumisel mitme vanema menetluse uuesti alustamise vajadusest tingitud oht ületada mõistlik menetlusaeg. Kolm aastat kestnud narcoasja menetlus, kus kohtunik läks hiljuti puhkusele ja peagi pensionile, tekitas suurt muret, ning on selge, et menetlus hakkab uuesti algusest peale ja võib-olla tuleb see lõpetada mõistliku menetlustähtaja möödumise tõttu. Soov oli, et mõeldaks välja meetmed, vältimaks sellise olukorra kordumist. Kohtutud on Harju Maakohtu esimees Meelis Eeriku ja aseesimees Aulike Saloga ning kohtumisel toodi välja, et tegemist on põlvkonnvahetusega, suurte kriminaalasjade kuhjumisega ja probleemidega asjade jagamisel. Köve on veendunud, et probleem on kriminaalmenetlust reguleerivas seadusandluses ning tuleb mõelda, kas menetluse baasotsustusi, mis kunagi on tehtud, tuleb muuta, et menetlus saaks mõistliku aja jooksul toimuda. Ministeeriumile edastatud kirjas toodi välja, et tuleks väliselt hinnata, milline on Harju Maakohtus kriminaalmenetluste seis ja vaadata, kuidas edasi minna – kas on

ressursipuudus ja tuleb seadusandja ette tulla kohtunikukohti juurde küsima või seadust muutma. Seaduse järgi muud hindamisvõimalust, peale kohtu esimehe tegevuse üle peetava järelevalve, ei ole. Seega ettepanek sai esitatud Justiitsministeeriumile, et teema ei vaibuks, vaid jõutaks konkreetsete ettepanekuteni. Järelevalve ei puuduta üldse tsiviilkohtumenetlust ja ei ole ka öeldud, et Harju Maakohus töötaks kriminaalajades halvasti. Eesmärk on vaadata probleemi ja pakkuda lahendusi. Kõve hinnangul oli ministeeriumi poolt viga teha pressiteade, mis viis Harju Maakohu kohtunike ärritumiseni. Ka kohtunike poolne pöördumine oli põhjendamatu – tuleks hoiduda kohtu võrdlusest Poola ja Ungariga, kuivõrd praegune olukord ei peaks tegema murelikuks selles osas, et keegi on kohtute töösse sekkunud. Kõve plaanib järgmine nädal minna Harju Maakohusse kohtunikega kohtuma, et neid rahustada. Ta ei ole tahtnud teemat avalikkuse ees ise kommenteerida ning soov on, et asja vaataks komisjon. Kui tuleb komisjoni arvamus, siis loodetavasti toob Justiitsministeerium teema ka KHN-i, kus saab arutada, kuidas kriminaalmenetlustega edasi minna. Praegu on vaja töörahu.

Peep nõustub esimehe seisukohaga ning lisab, et komisjon vaatab suurte üldmenetluste probleemi Harju Maakohus kolmest aspektist, milleks on ressursiküsimused, juhtimine ja õigusraamistik. Läbi ajaloo on see esimene seda liiki järelevalve, mistõttu seda vaikselt teha tundus ebakohane.

Kõve sõnul on vaja vastuseid, kuidas asjaga edasi minna. Harju Maakohus on seni olnud oma muredega üksi – kui Harju on tahtnud kohtunikukohti juurde saada, siis on teised kohtud selle vastu olnud. Soov on Harju Maakohu murega tegeleda ja saada vahendeid olukorra parandamiseks.

Aeg selgitab, et Riigikohtu esimehe pöördumise järgselt tehti kõigepealt ministeeriumis olukorrast ülevaade (analüüsid, statistika), arutati olukorda ministeeriumi ametnikega ning järgmine kohtumine toimus Harju Maakohu esimehega, kus teemad läbi käidi ja anti ka teada, et seadusest tulenevalt on ministeeriumil õigus esimehe üle järelevalvet alustada, mida ka tehakse. Ühtlasi markeeriti, et eesmärk ei ole kedagi ametist tagandada. Kohtunike tagasisidest järelevalvemenetluse alustamisele võib järeldada, et kohtunikud ei saanud ilmselt aru, millest ajendatuna ja milleks järelevalvemenetlust alustati. Järelevalve eesmärk on leida lahendusi, kas on vaja muuta seadust, kas on vaja täiendavad tööriistu kohtunikele (nt on probleem, kuidas saaksid kohtunikud protsessi juhtida või distsipliini luua, et menetlusosalistel pole võimalik venitamistaktikaid kasutada) või on ressursipuudus. Ressursi osas võeti referentsiks 2015. aasta, kui Harju Maakohus oli parim seis menetlusaegade pikkuse osas ning vaadati, et sellest hetkest ei ole ressurs vähenenud, kuid koormus oli vähenenud. Eesmärk on viia läbi objektiivne järelevalvemenetlus. Kommunikatsiooni osas oleks olnud lihtsameelne loota, et menetluse alustamise järel midagi ei juhtu, möönan, et kommunikatsiooniteade oli lakooniline.

Kangur-Gontšarovi sõnul väljendasid kohtunikud oma pahameelt pressiteates avaldatu põhjal. Kui on teada, et Harju Maakohu kohtunikud töötavad koguaeg ülekoormusega, siis oli see viimane piisk karikasse, et mida veel kohtunikud teha saavad. Kui kolleegi suhtes algatatakse distsiplinaarmenetlus või esimehe üle on järelevalvemenetlus, siis tunnevad kõik ennast puudutatuna. Kui hakatakse hindama, kas kriminaalmenetluses esinevatele probleemidele saab lahendusi, siis on sellest loomulikult puudutatud ka sama kohtu tsiviilkohtunikud. Näiteks on kõlanud, et tsiviilkohtunik võiks panustada eeluurimiskohtunikuna. Kiri oli mõttega, et kohtunikud ei jaksa nii. Kui järelevalve käigus võidakse jõuda tulemuseni, et nüüd peaks lõpuks antama ressursse, siis ajaajakirjandusest loeb pigem, et riigil ei ole lisaressursse jagada. Ka KHN-i liikmed vastutavad selle eest, et Harju Maakohus pole olnud ressursse piisavalt, et kohtu esimehel oleks olnud olemasolevate ressursside juures hea tegutseda.

Kõve leiab, et kui komisjoni aruanne toob välja, et probleemide põhjuseks on ressursipuudus, siis saab selle ettepanekuga valitsusse minna. Praegu hinnatakse vaid kriminaalmenetluse poolt.

Aeg täpsustab, et otsitakse lahendust pikalevinud kriminaalmenetluse protsessidele.

Perling märgib, et kriminaalmenetlustest rääkides on prokuratuur nõ „kaassüüdlane“ kohtute kõrval. Jutt ei ole lihtsalt narkoasjast, vaid kuue riigiga koostöös tehtud Euroopa tähelepanu all olevast asjast,

kus on kahe miljoni eest vara arestitud. Perling isiklikult järelevalvemenetlusse ei usu, kuid küsimus pole, kas see on hea või halb, vaid selle tekkimine ja ajend selle tekkimiseks on olnud viimane tilk karikasse. Ministeerium läbi komisjoni võiks tähelepanu pöörata sellele, et ei lahendataks jälle vaid ühe osapoole probleemi (ehk suurte majandusasjade tüki probleemi lahendatakse vaid Harju Maakohtus). Perling tänab esiteks kohtu esimehi menetluse kiirendamiseks tehtud kokkulepete eest, teiseks on koolitusnõukogude koostöö suurenenud, et tagada kohtunike ja prokuratuuri ühes infoväljas olemine. Menetluse osas on aga negatiivne külg seisnenud selles, et prokuratuur on tunnetanud ratsionaalseid ettepanekuid tehes justkui millegi vastu pörkumist. Näiteks, kui on suur majandusasi, mis läheb kolmes osas kohtusse ja kui palutakse asja arutada ühe kohtuniku poolt. Perlingu sõnum on teha rohkem koostööd ning ka antud järelevalve sunnib ministeeriumi mõtlema, kuidas saab asju ratsionaalsemalt teha. Perling tuletab ka meelde neli aastat tagasi räägitut, et põhiõiguste paketi eelnõuga (PÕP) ei tohiks välja tulla, kuna prokuratuuri eelmenetluse käimalükkamine tekitab tropi kohtusse. Prokuratuuril ei ole ühtegi üle kahe aastase vahialuste pikendamise menetlust ning üle kuue kuu on vaid rahvusvahelised suured asjad. Arutati, et PÕP-i peale panek ei lahenda probleemi ning nüüd ollaksegi seal maal, et probleem on kohtus. Kohtunikud ütlevad mõnikord õigesti, et prokuratuuri töö kvaliteet on kehv. Kui inimene kirjutab üksinda 200 lk süüdistusakti, siis seal ongi vead sees. Prokuratuur on viis aastat palunud ka endale konsultante, keda pole antud. Küsimus on ressursis. Palve on, et KrMS-i revisjoni raames tehtud lihtsamatest ettepanekutest tehtaks midagi ära (nt omaksvõtt), kuid seejuures tuleb vaadata menetlusahelat tervikuna (strateegiate paika panemisel, ressursside ja eelarve jagamisel). Tavainimese jaoks ei ole vahet, kas asi seisab prokuratuuris või kohtus. Näiteks Hollandis ütleb kriminaalasjades prokuratuur ette, kuidas kohtute ressursi paigutada. See on loogiline, sest prokuratuur teab palju suuri asju järgmine aasta kohtusse sisse tuleb, seega tuleb julgeda omavahel rääkida ja anda teada, kui palju tõenäoliselt kohtunikke vaja läheb, kartmata, et sekkutakse sõltumatusesse. Kastist väljas mõtlemine on vajalik.

Lind sõnul on teada, et mõned asjad algavad paraku maakohtus otsast peale, aga on ka asju, millest praegu kirjutatakse maakohtus otsuseid, mis tähendab, et need jõuavad kindlasti järgmine aasta ringkonnakohtusse. Seega menetluste laine liigub edasi ringkonnakohtusse ning ka ringkonnakohtus on mures, kas neil on ressursi neid kiiresti lahendada. Samaaegselt läheb üks Tallinna Ringkonnakohtu kriminaalkolleegiumi liige ära, mis tähendab, mõnda aega on kriminaalkolleegiumis inimesi vähem kui praegu, kuid võib tekkida ka oht, et see jääb püsivaks. Sama vabaneva koha vastu on näidanud üles huvi ka tsiviilkolleegium. Kui vaadata asjade lahendamise jõudlust kohtus, siis kui kohtute infosüsteemi andmete järgi jagada sisse tulnud tsiviilasjad kohtunike arvu vahel ja kriminaalasjad kohtunike arvu vahel, siis on asjade vahe kohtuniku kohta praktiliselt võrdne. Seega ei tohiks kohta kriminaalkolleegiumilt ära võtta. Lind räägib sel teemal, kuna KHN-i päevakorras on mitu punkti, kus on kohtuniku koha ümber tõstmisega seotud lahendused ja küsimused, mida KHN arutab või võtab teadmiseks.

Lapimaa jätkaks kohtuniku koha paiknemise diskussiooni Tallinna Ringkonnakohtus, kuid möönab, et tegemist on õige küsimuse püstitusega.

Kõve sõnul peaks olemasolevat kohtuniku ressursi olema võimalik paindlikult kas või ajutiselt ümber jagada. Praegu ei oska keegi prognoosida, kas suurte asjade Harjusse kuhjumine jätkub või mitte. Kõve loodab, et komisjon toob lauale head mõtted, mida teha ja kuidas asjad liikuma panna, sest kriminaalasjad on juba kuhjunud ja kuhjuvad veelgi.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

5. Ülevaade 2020. aasta kohtute eelarve kujundamise põhimõtetest – KS § 41 lg 2 alusel –
Justiitsministeerium, Viljar Peep, Kaidi Lippus

Peep märgib, et kohtute eelarvesse tuleb raha juurde nii palju kuivõrd palgafondi indekseeritakse, muud lisaraha ei ole ja toimub ümberjagamine. Kohtute ja kohtute reservi vahel on raha jaotatud jätkuvalt nii, et kohtute eelarve reserv on minimaalne ja raha on eraldatud kohtuasutustele. Reservis on vaid IKT kulud, ametnike õiguskoolituse kulud, KHN-i ja nõupäevade korraldamise kulud ja muu ületulev jääk. Eelarvega saab kõikide kohtujuristide palga indekseerida ja lisaks tagada, et kohtunikuabide palk oleks sama, mis kohtujuristidel. Eraldi on ette nähtud palgafondi kasv Viru Maakohtu kohtutõlkidele. Tallinna Ringkonnakohtu eelarvet on vähendatud seoses sellega, et ministeerium on kohtute kommunikatsioonijuhli ametikoha eelarve ja valdkonna majanduskulud Riigikohtule üle andnud.

Kõve uurib, kas kohtujuristide palk jääb indekseerituks või on see viimane ühekordne lahendus. Millega ollakse edasi arvestatud?

Aeg täpsustab, et ülejäärmise aasta eelarve läbirääkimiste seis ei ole veel teada. Ministeerium püüdleb selle poole, et tänased kokkulepped jääksid jõusse nii kohtute kui prokuratuuriga. Põhimõtteline kokkuleppe on, et seadusest tulenevad nõuded tuleb täita.

Kõve märgib, et Perlingu sõnul vajab prokuratuur lisaressurssi abitööjõu osas ja uurib, kas seda on arutatud.

Aegi sõnul tuleb see tuua RES-i menetluse käigus läbirääkimiste lauale. Eelmine aasta valitsuse ametisse astumisel algasid koheselt RES läbirääkimised ja ettevalmistusaega ei olnud. Läbirääkimistele minemise baas ei olnud siis laiapõhjaline, kuid nüüd on võimalus põhjalikumalt ette valmistada. Ressursi teemat on palju tõstatatud ja sellega tuleb tõsiselt tegeleda, eriti kui ressursi all mõeldakse eelkõige lisaraha, mida on kõige raskem saada. Ühtpidi kammitseb riigieelarve seadus, majandus küll tõuseb, aga samas tuleb kärpida, sest riigieelarve läheb struktuurset tasakaalust välja. Erinevaid asjaolusid on palju, mis lisarahastamist pärsib. Tuleb keskenduda ja alustada eelkõige sellest, kas on muid lahendusi, mis aitaks. Näiteks, kas seadusandlus näeb ette liiga palju ressursimahukaid tegevusi või on vaja tegeleda sisemise kommunikatsiooniga. Ressursi juurde andmine oleks ajutine leevendus ning probleemid jätkuvad.

Pappel märgib, et seega kohtujuristide ametipalkade indekseerimiseks on ette nähtud konkreetne raha, kuid uurib, mis juhtub siis, kui indeks ei kujune selliseks, nagu see on praegu ette prognoositud – kas siis leitakse raha või tuleb kohtutel ise raha leida või kas on kindlus, et Rahandusministeerium eraldab puudujääva summa? Samuti uurib ta, kas kohtujuristide koolituse osas on Justiitsministeeriumil selge seisukoht. Lisaks, märgib Pappel, et vanglad taotlesid Justiitsministeeriumilt täiendavaid vahendeid, et kinnipeetavad saaksid tutvuda digitaalselt kohtutoimikuga ning selleks raha ei leitud, kuid kui ometi jätkatakse digimenetlusele üleminekut, siis tuleb raha selleks leida ning uurib, kas selles osas on ka prognoose.

Lippus selgitab seoses vangide teemaga, et kuivõrd struktuurifondide vahendite uus periood on algamas ja vanast perioodist on piiratud hulk raha, siis on otsustatud, et vangidele kohtuinfo kättesaamise projektile hetkel raha ei jätku, mis ei tähenda, et see ei oleks Justiitsministeeriumi projektide nimistus enam. Eelduslikult esitatakse rahataotlus 2021. aastal.

2019. aastal olime samuti olukorras, kus indekseerimise prognoos oli väiksem ning veidi lisaraha oli vaja juurde, sellega tulime toime. Kui saame teada, et 2020. a indekseerimine on suurema mõjuga, kui seni arvati, siis kindlasti küsib ministeerium raha kohe Rahandusministeeriumilt, et hoida teemat, et meie loeme kohtujuristi palka kohtuniku palgaga seotuna.

Lisaks märgib Lippus, et lihtsalt numbreid vaadates kasvab tegelikult kohtute eelarve järgmisel aastal märgatavalt ning võib jääda mulje, et õigusemõistmise valdkonnaga on kõik korras. Suuresti tuleneb see kohtunike palkade ja pensionite kasvust ning kohtujuristide palgakasvust. Lisaks on struktuurifondide vahenditega 2020. aastaks valmimas transkribeerimise tarkvara, lepingud on selleks sõlmitud. Vabariigi Valitsuselt õnnestus saada ka 130 000 eurot istungisaalide helikvaliteedi tõstmiseks ning riistvara juurde saamiseks. Kohtute eelarves need summad ei kajastu.

Seoses kohtujuristide koolitusega selgitab Lippus, et kohtuametnike õiguskoolitusi on juba mitu aastat tellitud Riigikohtult. Üks võimalus on kavandada kohtujuristide ametigrupile selle lepingu raames lisakoolitusi. Kui eelarve saab täpsemalt paika, siis saab Riigikohtuga läbi rääkida, kui suur on nende võimekus pakkuda kohtujuristidele eraldi koolitusi ja palju on kohtute eelarvel võimekust selle eest tasuda.

Kõve märgib, et kohtujuristide osas lepingut ei ole olnud, leping on teiste ametnike osas ning Riigikohtul ei ole praegu enam ressursi kohtujuristidega tegelemiseks, kuigi järgmisel aastal seda veel tehakse. Soov on tuua kohtujuristide koolitus seaduse tasandil Riigikohtu kätte ja loodetavasti antakse selleks raha. Ilma täiendava ressursita on raske koolitust hoida, kuna kõik on kallimaks läinud. Tegemist on omaette temaga.

Pappel toob välja, et kuna nüüd on olemas esimest aastat kohtute kommunikatsioonijuht ja igas kohtus on oma pressiesindaja, siis on tekkinud uus probleem – kuna pressiesindajad peavad üksteist asendama, siis soovitakse saada asendustasu. Kohtujuhtide nõupäeval tegi kohtute kommunikatsioonijuht taotluse igal kohtul leida need vahendid. Seni selliseid vahendeid ette nähtud ei ole. Milline lahendus oleks – kas Justiitsministeerium tuleb appi või peab iga kohus leidma oma eelarvest raha? Pressiesindajate jutu järgi olevat oluline isegi ühe päeva asendamise eest tasu maksmine.

Lippus märgib, et kohtute kommunikatsioonijuhil on palutud esitada vajaminev eelarve (mis kohtud ja kui palju raha vajavad) ja nägemuse, kuidas asendamise kord ette näha. Seejärel saab kohtudirektoritega vaadata, kas kohtud vajavad selleks lisaraha. Kui kohtujuhid leiavad, et see on kohtute eelarve reservi kulu, siis tähendab see, et mingid teised projektid jäävad tegemata või tehakse väiksemas mahus. Eelarvet kujundatakse koostöös kohtujuhtidega.

Kõve sõnul ei tohiks paar päeva olla iga sendiga arvestatud ning küsimus on pigem puhkustes, kui inimesed on pikemalt ära. Selle teema peale tuleb mõelda.

Udam tutvustab ennast ning märgib, et konkreetne asenduse teema on üks teemadest, mis vajab lahendamist. Asendamiste teema on üleval ka paljude muude teenustega. Hetkel on vaikumisi nõusolek, et võimaluse korral lepitakse asendamised kokku ning hetkel ei ole summad eelarves nii suured, et sellele lahendust ei leiaks. Kuna aga laual on ka palju muid küsimusi, millega peab samuti tegelema, siis on raske midagi püsivat lubada. Asju tuleb jooksvalt lahendada. Käesoleva aasta lõpp on näidanud, et osades kohtutes on praegu raha üle jäänud ja osades puudu jäänud.

Otsus: KHN avaldab 2020. a kohtute eelarve kujundamise põhimõtete kohta arvamust.

6. Määruse „Kohtunike valveaja lisatasu“ kehtestamine – KS § 41 lg 1 p 14 alusel (jõustub 01.01.2020) – Justiitsministeerium, Kaidi Lippus

Kõve uurib, kas eelnõu on nii kaugele jõudnud, et seda saab kinnitada.

Lippus tutvustab eelnõud ning toob välja, et ministeeriumi hinnangul võib määruseelnõu panna hääletusele ja paluda KHN-i nõusolekut. Kohtujuhtide eelmisel nõupäeval avaldasid kohtujuhid ühise ettepaneku, kuidas võiks valvekohtunike arv olla jaotatud ja see kajastub esitatud määruhes. Selle kohaselt oleks ühel ajal valves olevate kohtunike arv Harju, Pärnu ja Viru maakohtus kuni 4 kohtunikku,

Tartu Maakohtus kuni 5 kohtunikku, Tartu Halduskohtus kuni 2 kohtunikku ning Tallinna Halduskohtus 1 kohtunik. Tartu Maakohtule lisakoha andmine võrreldes määruse eelnõu varasema versiooniga on kohtute kokkulepe.

KHN-i liikmed hääletavad JM määruse „Kohtunike valeaja lisatasu“ vastavalt kehtestamise üle.

Poolt: 9

Vastu: 0

Erapooletuid: 0

Otsus: KHN annab nõusoleku JM määruse „Kohtunike valveaja lisatasu“ vastavalt kehtestamiseks.

7. Töökoormusmetoodika põhimõtete testperioodi kehtestamine – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Külli Luha

Kõve annab teada, et Ivo Pilving on saatnud esitatud materjalidele oma parandusettepaneku ning teeb ettepaneku Külli Luhal teema sisse juhatada.

Luha annab ülevaate arengutest, mis on toimunud peale septembrikuu KHN istungit. Teemaga edasilikumiseks on KHN-i ette toodud olulised otsustused, mitte alternatiivid. Kohtud on sügisest kuni viimase kohtujuhtide nõupäevani tsiviilasjade omavahelise suhtestumise skaala kujundamisega tegelenud. Luha sõnul on kohtujuhid üksmeelel tsiviilasjade omavahelises jaotumises skaalal 1–40. Skaala on aluseks arvestuslike ajahinnangute leidmisel, mistõttu on oluline skaala heaks kiita või anda luba skaala sisestamiseks KIS-i, et saaks seda testida.

Lähtuvalt suvise KHN-i otsusest on olukord tsiviilasjadega kohtutes erinev: Harju Maakohtus jagatakse vana 1–40 skaala alusel, aga uus tööjaotusplaan tahaks tõenäoliselt uut skaalat. Teistes kohtutes metoodika alusel ei jagata, kuid koormusi arvestatakse (Tartu Maakohtus näiteks nn vanade (1–12,9) ajahinnangute alusel. Oluline on, et ka tsiviilasjades olukord koormuse arvestamisel ühtlustuks ning et kõikides kohtutes saaks KIS-i põhise jagamise kasutusele võtta.

Loide märgib, et kohtujuhtidel ei ole skaala osas erimeelusi ning palub hääletada ja panna metoodika testimisele.

Kangur-Gontšarov sai aru, et kohtujuhtide nõupäeval kiideti töökoormuspunktid heaks, kuid nüüd on tekkinud töökoormuspunktile lisaks ajahinnangud. Ajaajahinnangute järgi lahendatakse kõige raskem tsiviilasi ära 10 tunniga, ajahinnanguid ei ole aga kohtujuhid arutanud.

Luha selgitab, et ajahinnang tuleb metoodika olemusest. Kohtujuhtide nõupäeva otsuse kohaselt ei kiidetud tsiviilasjade koormuspunkte heaks, vaid otsustati, et tuleb testida tsiviilasjade omavahelise suhestumise skaalat. Seega ei ole vaidlust 1–40 uue skaala üle ja selle osas on kokkulepe olemas, küsimaks KHN-ilt luba 1–40 tsiviilasjade omavahelise suhtestumise testimiseks. Järgmine samm on skaala juurde tekitada arvestuslikud ajahinnangud või koormuspunktid, mis on metoodikast tulenev matemaatiline arvutustehe. Tundus ebaõige jätta KHN informeerimata, milliseks selle skaala järgi koormuspunktid kujuneksid, seepärast need ka ette saadetud materjali lisatud olid. Praegu ei küsita KHN-ilt heakskiitu metoodika dokumentide lisas üks toodud arvestuslikele ajahinnangutele, vaid 1–40 skaalale, mille osas vaidlust ei ole.

Kõve toob aga välja, et otsuse projektis on kirjas „*Kiita heaks kohtute töökoormusmetoodika muudatused tsiviilasjade arvestuslike ajahinnangute leidmiseks ning rakendada neid vähemalt üheaastase testperioodi jooksul kõikides maakohutes*“.

Luha selgitab, et skaala on alus arvestuslike ajahinnangute leidmiseks ning testperiood peab välja selgitama, kas see skaala on selleks õiglane.

Kangur-Gontšarov märgib, et KHN ei lubanud ajahinnanguid testida, kuna ajahinnangud ei suhestunud varasemalt töökoormuspunktides õigesti. Vanal ajahinnangute skaalal arvestati kõige raskem tsiviilasi ära 23 tunniga ning kõige väiksem lahendati 1 tunniga. Nüüd uue skaalaga lahendatakse kõige raskem asi ära 10,8 tunniga ja kõige väiksem 15 minutiga – ei saa aru, millest selline ajahinnangute vähenemine on tingitud. Halduses on samuti vähenenud, aga mitte nii palju.

Luha selgitab erinevust varasemaga, et vana 1–40 skaala alusel oli kõige ajamahukamaid asju (st 35–40 koormuspunkti asju) 6,9% asjadest, uue järgi on 11,7% ning keskmiselt ajamahukaid oli enne 19,2% ja praegu 30,0%. Seega on kohtunikud hinnanud tsiviilasjad varasemast keerukamaks. Metoodika alusel on kohtunikul aastas 1600 tundi asjade lahendamiseks. Kui enne oli ühe koormuspunkti väärtus umbes 0,34 arvestuslikku tundi siis nüüd see 0,27 arvestuslikku tundi. See on matemaatiline tehe (koormuspunkti väärtus on kohtunike koguessursi ja tsiviilasjade keerukuse kogusumma suhe). Selleks, et metoodikaga edasi liikuda on vaja 1–40 skaala osas otsust. Võimalik on resolutsiooni muuta konkreetsemaks ja „arvestuslike ajahinnangute leidmiseks“ asemel öelda näiteks „anda luba skaala 1–40 testimiseks ja nende punktide KIS-i sisestamiseks“.

Kõve sõnul puudutab see otsuse punkte 4 ja 5 ja tahetakse, et need oleksid seotud testperioodiga 1 aasta.

Kangur-Gontšarov on punktidega nõus ja hääletab selle poolt, kuid ei nõustu ajahinnangutega seal taga.

Jaaksoo uurib, kas testperioodi ajal on kõik kohtunikud testijad ja loodetakse iga kohtuniku tagasisidet saada. Sellisel juhul tuleb tema hinnangul teavitustööd teha, kuna sellest sõltub testi tulemus. Ühtlasi uurib ta, kui suur osa kohtunikest skaala koostamisel kaasa löi.

Luha sõnul on testimisel oluline nii kohtunike kui analüütikute panus, st kohtunikud hindavad oma isikliku kogemuse järgi, kas raskusskaala peab paika ja analüütikud hindavad seda menetlusstatistikast lähtudes. Uue skaala loomisel oli kohtuti aktiivsus erinev. Kevadise KHN-i otsus oli, et analüütikud vaataksid nelja aasta asjade lahendamist. Analüütikud tegid statistika põhjal ettepanekuid muuta raskusskaalat vähem, kuid kohtunikud pidasid oluliseks muuta rohkem. Järgmisel aastal tuleb analüütikutel analüüsida menetlusandmeid ning kindlasti on kavas analüütikutega kohtuda juba aasta esimestel kuudel.

Saar märgib, et otsuse projekti järgi kohustatakse kohtuid vähemalt aasta otsa 1–40 skaalat järgima, aga uurib mis saab siis, mingi kohus ütleb nüüd näiteks märtsi kuus, et skaala ei sobi.

Luha sõnul ollakse siis samas olukorras tagasi, mis 2018. aasta juuni ja kehtib vana skaala. Testimise aeg ei saa olla lühike ega ka passiivne.

Kõve märgib, et selleks, et ressursi jagada, on vajalik metoodikaga edasi liikuda. Tsiviilasjade punktide osas on üldine arusaam 1–40 skaala osas olemas. Kui testimine ei õnnestu, siis saab KHN kokku tulla ja edasisi otsuseid teha.

Pappeli sõnul on asja maakohtute esimeestega arutatud ning teeb kompromissettepaneku kinnitada KHN-le esitatud otsuse projekti punktid 2,4,5 ja 6 ära, mis puudutavad konkreetset skaalat ja ajahinnangud jätetaks hetkel kõrvale

Loide nõustub, kuid täpsustab, et kohus ei ole kohustatud skaalat tööplaani tegemisel ja asjade jagamisel arvestama, kes tahab, võib seda teha. Kohus saab koormuse hindamisel skaalat arvesse võtta, kuid tööplaani osas mitte. Tööplaanid on uueks aastaks juba tehtud.

Saar sõnul on otsuse projekt rakendada ühe aastase testperioodi jooksul kõikides maakohtutes, millest võib aru saada, et kohtutel tekib kohustus jagamisel skaalat arvestada. Küsimus, mida testimine siis tähendab.

Kangur-Gontšarov märgib, et ta ei taha ühegi kohtu tegemistesse sekkuda, aga KHN on kinnitanud põhidokumendi, millele tööjaotusplaan peab vastama ja selle järgi peab tööjaotusplaan arvestama ka töökoormusmeetodikat.

Luha sõnul on testperiood kohustuslik kõikidele maakohtutele võrdselt, muidu ei teki ühtset arusaama ja teadmist. Kui 1–40 skaala KIS-i sisestatakse, siis keegi ei sunni selle alusel asju jagama. Oluline on, et koormust hinnatakse nende punktide alusel. Osad kohtud soovivad 1–40 skaala alusel jagada. Oluline on, et igast kohtust tuleks tagasiside ja hinnang kohtute töökoormusele selle skaala alusel ning meetodikaga saaks edasi liikuda.

Kõve teeb ettepaneku vaadata üle Ivo Pilvingu täiendus.

Luha sõnul ei ole Ivo Pilvingu ettepanek tulnud tühjalt kohalt ja selgitab tausta avamiseks vajadust tsiviili ja halduse skaalat omavahel võrrelda. Tsiviilkohtunikud ja halduskohtunikud vaatasid 1–40 skaalat eraldi. Halduskohtunikud tegid oluliselt vähem märkusi ning tagasiside pinnalt olekski haldusasjades olnud esialgse õiguskaitse ja riigiõigusabi asjade juba arvatud arvestuslik ajahinnang poole suurem kui tsiviilasjades. Novembrikuus toimunud kohtujuhtide nõupäeval peeti oluliseks, et ühetaolised asjad (riigiõigusabi ja esialgse õiguskaitse asjad) oleksid menetlusliikide üleselt võimalikult sarnase ajahinnanguga. Pilvingu ettepaneku pinnalt soovitakse esialgset õiguskaitset taas suurendada. Tehtud ettepanek ei ole kohtujuhtide eelneva otsusega kooskõlas.

Pilving saab aru, et praegu kehtiva meetodika järgi on see kategooria 6 punkti ja ilmselt üle paisutatud, kuid 3 punkti, mis tähendab 2 tundi, jääb väheks. Lihtsate esialgse õiguskaitse asjadega võibki hakkama saada, aga seal potis on ka keerulised suured ja keerulised esialgse õiguskaitse asjad, nagu planeeringud, riigihanked ja ka nt Veterinaar- ja Toiduameti juhtumid, millega ei saa 2 tunniga hakkama. Pilvingu jaoks ei ole veenev, et adekvaatne hinnang peab tingimata olema tsiviilis ja halduses võrdne. Erinevat liiki asjad on erineva kaaluga, millel ka kogu meetodika põhineb. Seega ei saa võtta dogmat, et tingimata peab olema tsiviilis ja halduses punkte ühepalju. Ma ei vaidle vastu, kui ka tsiviil leiab, et neil on punkte vaja tõsta.

Pappeli ettepanek on toetada Pilvingu ettepanekut. Räägitakse siiski asjade omavahelise suhestumise skaalast ja ajahinnangud jäetakse praegu kõrvale, seega ei võrrelda tsiviili ja haldust omavahel, vaid vaadatakse kas asjade omavahelise suhestumise skaalas on punkti väärtus 3 mõistlik. Esialgse õiguskaitse lahendamine haldusasjades eeldab eelhinnangu andmist, kas asi kuulub rahuldamisele või mitte, ehk asja lahendamise perspektiivikuse osas sisulise seisukoha võtmist kohtuniku poolt, mis eriti keerulistes asjades tähendabki, et kõik toimikud tuleb läbi töötada. Kui tsiviilis on sama, siis võib tsiviili vastavat punktikategooriat tõsta.

Jaaksoo sõnul ongi see testperioodi ülesanne.

Pilving märgib, et ka ajahinnangud kõrvale jättes ei ole praegusel kujul haldusasjad õiges suhtes, mistõttu ta ka selle ettepaneku tegi.

KHN-i liikmed hääletavad otsuse projekti tervikuna heakskiitmise üle koos Ivo Pilvingu 12.12.2019 esitatud ettepanekuga.

Poolt: 6

Vastu: 1

Erapooleitud: 2

Otsus:

- 1) Kiita heaks kohtute töökoormusmetoodika muudatused tsiviilasjade arvestuslike ajahinnangute leidmiseks ning rakendada neid vähemalt üheaastase testperioodi jooksul kõikides maakohtutes;
- 2) Kiita heaks kohtute töökoormusmetoodika muudatused kriminaalmenetlusasjades ning rakendada neid vähemalt üheaastase testperioodi jooksul kõikides maakohtutes;
- 3) Kiita heaks kohtute töökoormusmetoodika muudatused haldusasjade arvestuslike ajahinnangute uuendamiseks ning rakendada neid vähemalt üheaastase testperioodi jooksul mõlemas halduskohtus;
- 4) Alates 01.01.2020. a sisestada kohtute infosüsteemi tsiviilasjade muudetud skaala 1–40;
- 5) Alates 01.01.2020. a sisestada kohtute infosüsteemi haldusasjade uuendatud skaala 1–40;
- 6) Arutada testperioodi tulemusi 2020. a septembrikuu istungil eesmärgiga saada ülevaade kulgevast testperioodist ning otsustada projekti edasine käik.

Paus 12.57–13.39

Saabuvad Hannes Kiris, Piret Raadom ja Kristel Siimula-Saar

8. KIS-st dokumentide vaatamine ja allalaadimine kohtunike poolt kohtuasjades, milles kohtunik pole menetleja – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Riigikohtu esimees Villu Kõve

Kõve selgitab, et Justiitsministeeriumi suvise kirja peale, kus juhiti tähelepanu, et kohtunikud on alla laadinud ja vaadanud kohtuasjade materjale, milles nad ei ole menetlejad, küsis ta ministeeriumi saadetud pistelise kontrolli materjalide põhjal kohtunikelt seisukohti, miks mingite kohtuasjadega on tutvunud ning see tekitas suurt pahameelt. Kohtutest tulid päringule erinevad seisukohad. Oluline on Justiitsministeeriumile kommunikeerida, et KIS-i materjalidega tutvumise teema vajab terviklikku käsitlemist, et oleks selge, kes võib mida KIS-is vaadata, et selliseid kontrole ja olukordi tulevikus vähendada. Lisaks kohtunikele on küsimus ka kohtuametnikes. On olemas toimikuga tutvumise regulatsioon, mis on seaduses, ning ka antud küsimus tuleb seaduse tasandil reguleerida, kuna KIS-i juhiseist või põhimäärusest ei piisa. Arusaam võiks olla, et kohtunik ja kohtuametnik võib kasutada KIS-i tööalaselt, ehk tööalaselt võib ligipääs olla ka teistele kohtuasjadele. See võiks selgelt kirjas olla. Palve on otsuse projekt ümber teha ja võtta pigem seisukoht, et Justiitsministeerium algatab õigusaktides olukorra täpsema reguleerimise, et edaspidi selliste vaidluste tekkimist vältida. See teema kerkib varem või hiljem uuesti üles.

Sepp leiab, et kui KIS-i kasutamist tuleks laiemalt ja konkreetsemalt reguleerida (kes millele võib ligipääsu saada), siis paralleelselt võiks tegeleda ka sellega, kui palju ja mis ulatuses Justiitsministeeriumi enda ametnikud KIS-s asju vaatavad. KIS kasutamise piirid tuleb seada kõigile KIS-ile ligipääsu omajatele.

Pilving peab absoluutselt vältimatuks, et kõigi kolme astme kohtunikud vaatavad oma asjadest kaugemale, et tagada võimalikult ühetaoline õigusemõistmine. Seda ei ole võimalik teha, kui ei olda kursis sarnase kohtupraktikaga teistes kohtutes. Loomulikult ei tohi see kasvada uudishimutsemiseks näiteks kuulsa inimesega seotud vaidluse materjalide vaatamise näol. Tegemist on kohtute infosüsteemiga, mitte kellegi teise süsteemiga. Kohus on selle pidaja, kasutaja ning vastutav töötleja. Pilving nõustub, et seadusega tuleks seda täpsustada, kuid ei nõustu menetlusseadustikele suunatud tõlgendusega, et kohus peaks järgima neid samu reegleid, mis on selgelt kehtestatud menetlusosalise

ja kohtuvälise isikute menetlustoimikuga tutvumiseks. Pilving alustaks kiiremas korras KIS-i põhimääruse täiendamise, et olukorrad oleksid seal üheselt mõistetavalt kirjas.

Loide märgib, et kuni järelepärimiseni elasidki kohtunikud selles teadmises, et KIS on kohtuniku tööriist, sh ka asjade ja lahendite otsimiseks. Sellest on ka varem korduvalt juttu olnud ning KIS1 ja KIS2 selle teadmisega ka kohtutele maha müüdi. Süsteemile üleminek oli algselt suhteliselt vaevaline ning tõi kaasa palju lisatööd, aga räägiti, et KIS on vajalik, kuna selle kaudu on kohtunikul palju lihtsam tegutseda. Sama küsimus kehtib ka kohtuametnike osas, kuivõrd see on meeletu hulk infot, mida nad samast infosüsteemist otsivad – ilma selleta ei leiaks pooli menetlusosalisi üles. Tundub kummaline hakata aru andma, miks näiteks kahe aasta eest üht või teist asja vaadati. Tartu Maakohtust sattus valimisse kaks kohtunikku ning mõlemal paluti selgitusi anda. Mõnevõrra üllatas kohtunike valulik reaktsioon selle kohta küsimisele, kuid tänaseks päevaks on see täiesti mõistetav. Kunagi andis Loide sisendi KIS-i väljatöötamiseks ning üks argument oligi, et selles on lihtne lahendite otsing. Aastast aastasse on püütud lahendite otsingut veelgi täiustada.

Kõve uurib, kas ministeerium võtab asja ette, et kohtunikele ja kohtuametnikele oleks selge, mida nad võivad teha ja mida mitte.

Lippuse sõnul on teemat arutatud ka kohtujuhtide nõupäeval ja toona leiti, et õiguslikku regulatsiooni täiendada ei ole vaja, küll aga on vaja tõsta teadlikkust töövahendite kasutamise osas. Selleks töötati välja juhised tööks infosüsteemide ning andmebaasidega, see juhised on igas kohtu kabinetis kättesaadavad. Kohtujuhtide nõupäeval kujundati ühtne seisukoht, et kohtunik võib vaadata KIS-s kõiki kohtuasju, välja arvatud konfidentsiaalseid asju ja asju, milles kohtunik on ise menetlusosaline. Muus osas leiti, et kohtuametnike ja KIS vaatlejate teenistusülesanded, milleks KIS-i on vaja kasutada, on teada, ja muuks, kui oma konkreetsete teenistusülesannete täitmiseks KIS-st kohtuasjade andmeid vaadata ei võigi. Lisaks selgitab Lippus, et infosüsteemi kasutamise osas järelevalve teostamisel on vajalik anda teada, mis eesmärgil ja mis perioodi kohta järelevalvet tehakse ning kuidas valim on paika pandud, nii oleks kohtujuhtidel olnud järelevalvet parem kohtunikele selgitada. Ministeerium peab nüüd analüüsima, milline võimalik regulatsioon KIS kasutamise täpsustamiseks olla võiks ja kus paikneda. Hea oleks, kui KHN-i liikmed ja eelkõige õiguskantsleri kantselei arvamust avaldaks.

Kõve leiab, et KIS-i põhimäärusesse võiks kirjutada, et kohtunikud võivad KIS-i kasutada tööülesannete täitmiseks ja ühise praktika kujundamiseks. Digitoimikule üleminek nõuab nagunii seaduse täpsustust, asi peab olema selge.

Peep märgib, et andmebaasi vastutavale töötajale paneb avaliku teabe seadus ja isikuandmete kaitse määrus kohutuse andmebaasi kasutamist monitoorida ja olla hoolas. Järelevalvet ministeeriumi poolt kohtunike osas ise ei tehtud ja küsimus oli info edastamises esimeestele, kellel on ainsana pädevus hinnata, kuidas kohtunik andmebaase kasutab. Kohtu poolt KIS-i kasutamine on asutusesisene teabe kasutamine ja AK-teave, kuidas seda kasutatakse on süsteemisese korralduse küsimus, mitte niivõrd seaduse tasandil küsimus. Kui aga öeldakse, et KIS põhimääruses on puudu kohtuniku täpne rolli sisustamine, siis muudame KIS põhimäärust. seda tehakse.

Perling selgitab, et prokuratuur nägi vaeval, et majandusasjadega tegelevad üksikud kontrollitud inimesed näeksid lõplikke kohtulahendeid. Probleem on olnud, et prokuratuur kriminaalmenetlusele keskendunult ei tea, kuidas tsiviilhagisid teha. Prokuratuuril oli algul väga valuline reaktsioon hiljutisele KIS-i vaatlejate kontrollile. Prokuratuuri süüdistatakse tihti selles, et info lekib avalikkusele, kuid prokuratuuris on nulltolerants sellele. Prokuratuuri sisekontrolli ülesanne on regulaarselt ülevaadet teha ja seejuures selgitatakse, et asju ei tohi vaadata uudishimust. Valulikke reaktsiooni aitab vähendada see, kui juhina selgitada, et 1) seda on päriselt vaja; 2) mõnikord väikesed rikkumised nähes saabki aru, et ongi probleem ja lihtsam on see asutuse sees lahendada ja 3) tulebki selgitada, et mida laiemad on teadmised, seda parem, aga uudishimu ja töö teadmishvajadust segi ajada ei tohi.

Agarmaa leiab, et KIS-i kasutamise reeglite täpsustamisel ei ole midagi halba ja seda võiks teha küll. Õiguskantsleri kantseleis lähtutakse sellest, et kui see on tööülesannete täitmiseks vajalik, siis on KIS-i kasutamine õigustatud. Eelkõige, kui tuleb kaebusi kohtuniku tegevuse peale või kui on vaja teada, kas

asjas on pooleliolev kohtuvaidlus või on juba tehtud kohtuotsus. Samuti, kui vaadatakse, kas mõni norm on põhiseadusega kooskõlas, siis on vaja teada, kuidas seda rakendatakse. Selgelt on vaatamised tööülesannetega piiritletud.

Pappel toob välja ka Tartu Ringkonnakohtu pressiesindaja mure, kes peab päringutele vastama kuulsate kohtuasjadega seonduvalt. Pressiesindajaid KIS-i põhimääruses kohtusisese kasutajana kirjas ei ole ning tema hinnangul tuleks ka pressiesindajate rolli selles osas täpsustada. Samuti, kas võimaldada ka praktikantidele KIS-i kasutamist või mitte ja mil määral.

Aeg mõnab, et vajadus täpsemalt reguleerida on olemas. Aeg on varasemate ametikohadel samuti kokku puutunud erinevate andmekogudega, kus on väga selgelt reguleeritud andmekogude töötlemine ja andmete vaatamine ning sisse viidud selge kontrollimehhanism, et andmete kasutamine oleks selgelt seotud tööülesannete täitmisega. Tööülesannete täitmisega peabki piirduma, kuid võib olla tuleb süsteemi täiendada sellega, et saab panna märke, millise konkreetse asjaga seonduvalt on vajadus KIS-ist asja vaadata olnud. Aeg ei nõustu märkusega, et KIS on kohtute oma ja kohtud ise teavad, mida nad sellega teevad. KIS on avaliku ressursi eest tehtud andmekogu, kuhu on hulgaliselt kogutud erinevaid digitaalseid andmeid ja tuleb rangelt reguleerida – kes, millal, mis ulatuses ja kuidas neid vaadata võib. Kontrolli peabki tegema. Ministeeriumi poolt tehti vaid väljavõtted, hindama peab organisatsioon ise läbi vastava valdkonna juhtide, kes omavad selleks pädevust ja kui selgub, et tegutsemine ei olnud asjakohane, siis vastavaid meetmeid rakendada. Mõnikord peab valusalt ja avalikult asjadest rääkima. Aeg rõhutab, et keegi ei sea kahtluse alla kohtuvõimu sõltumatust, kuid kohtuvõim on samuti üks osa ühiskonnast. Kui ühiskonnas on laiemalt aktsepteeritud reeglid, mille järgi ühiskond elab, siis peab ka kohtuvõim nendele samadele reeglitele alluma.

Kõve sõnul tekitas praegu kohtunike seas probleemi, et küsiti andmeid, kuid seaduse tasandil ei ole olnud selgelt arusaama, mida võib teha, mida mitte, ja kuidas kontroll käib.

Aeg leiab, et mida mahukamaks ja detailsemaks sellised andmekogud lähevad, seda rohkem tekib ka riske nende väärkasutamiseks, teinekord ka teadmatuses. Detailsuse aste reguleerimisel ilmselt kasvab ja seda tulebki teha. Kindlasti ei tohi see olla vaid Justiitsministeeriumis kujundatud regulatsioon, ning selle osas peab olema ka kohtunikonna ja kohtujuhtide aktiivne kaasa rääkimine, et see saaks mõistuspärane, sellest oleks kasu ja ei tekiks hilisemaid vaidlusi.

Sepp teeb ettepaneku, et kui KIS-i põhimäärust täiendatakse, siis seal võiks kasvõi erisättena olla selgelt reguleeritud, milline on järelevalve teostamisel Justiitsministeeriumi roll kohtute tegevuse kontrollimisel, isegi kui see roll on andmeid edastav. Selles osas erinevad kohtud prokuratuurist ja KAPO-st ning nende kogemused ei ole ülekantavad. Põhimääruses võiks selgitada, et kui toimuvad regulaarsed kontrollid, mille käigus võetakse KIS-ist kohtunike tegevuse kohta andmeid, siis mis andmeid Justiitsministeerium võib kohtunike tegevuse kohta koguda ja mida peavad kohtud ise tegema. Põhimine mure oli, et Justiitsministeerium teeb järelevalvet ning sellest tõusetub võimude lahususe teema.

Kõve märgib, et kõigele eelnevale lisaks tuleks reguleerida ka arhiveeritud toimikutega tutvumine. Praegu otsitakse regulatsioone andmekaitse üldmäärusest, avaliku teabe seadusest ja isikuandmekaitse seadusest, mis on laialivalguvad ning võiks olla selgemalt kirjas, kes pääseb ligi ja mis alusel ning mis alusel on toimik AK.

Aeg märgib, et kui on probleem, siis helistavad ajakirjanikud ka Justiitsministeeriumile, et miks toimik ikka kinni on ning uurib, kas ministeerium peab siis vastama. Peab olema selgelt motiveeritud ja arusaadav, miks selline regulatsioon on.

Peep selgitab, et andmekogu pidaja saab põhimäärusega täpsustada erinevate kasutajaliikide õigusi. Tööalase ligipääsu printsiip kehtib nii või teisiti. Piiratud teabele ligipääsu osas on riigisaladus väga detailselt reguleeritud, kuid AK-teave jätab asjad asutuste enda otsustada. Kui on tegemist AK-teabega asutuse sees, siis asutused ise kehtestavad, kas teadmise vajadust tuleb põhjendada või ei, ja kas sinna pääsevad kõik ligi, kes majas töötavad, või on mingile teabele piiratud ligipääs.

Justiitsministeerium ei saa määrusega reguleerida, mismoodi esimees teostab oma järelevalve pädevust, mis on talle andmekogude kasutamise osas antud. See on kohtusüsteemi enda korraldada. Justiitsministeerium saab anda logide väljavõtted, mida asjade kontrollimiseks vajatakse.

Köve leiab, et KIS-i kasutamine ei saa olla iga kohtu raames kohtu esimehe otsustada, kuidas keegi vastavas kohtus süsteemi kasutab, vaid see peaks kohtutes ühte moodi olema.

Peep märgib, et koos ülevaatega, kas KIS-i põhimääruses peab KIS-i kasutamise sätteid täpsustama, pakub ministeerium järgmiseks KHN-ks välja mõtted, mis puudutavad soovitusi esimeestele, mismoodi KIS-i järelevalve pädevust realiseerida.

Köve ootab, et ministeerium pakub järgmiseks KHN-iks nägemuse, kuidas asjaga edasi minna.

otsus: KHN teeb Justiitsministeeriumile ettepaneku täpsustada KIS-i kasutamise reegleid seaduse ja/või KIS-i põhimääruse tasandil. Justiitsministeerium koostab järgmiseks KHN-ks omapoolsed ettepanekud KIS-i kasutamise ja selle üle teostatava järelevalve korralduse täpsustamiseks.

9. Kohtunikukonkursside korraldamine – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Kohtunikueksami komisjoni esimees Hannes Kiris, Riigikohus

Köve märgib, et tema poole on tihti pöördutud muredega seoses kohtunike konkursside korraldamisega. Formaalselt kuulutab konkursid välja Justiitsministeerium, konkursside läbiviimist korraldab kohtunikueksamikomisjon ning Riigikohus tagab selle tehnilise teenindamise. Praegu kehtib kaks konkurssi aastas põhimõte, kuid selle osas on täheldatud probleeme ning Köve palub kõik küsimused esitada otse komisjoni esimehele.

Kiris tutvustab kohtunikukonkursside korraldamise praegust korda ning võimalikke lahendusi korra muutmiseks, sh nende puudujääke. Praeguse konkursside korraldus on toimunud lühikest aega. Eesmärk on saada konkursile osalema võimalikult palju häid kandidaate ja selleks tuleb olla paindlik. Oluliseks on peetud konkursside tsüklilist väljakuulutamist ehk võimalikult palju vakantseid kohti tuleks ühte konkurssi kokku koguda. Selline lähenemine on olnud statistika pinnalt edukas. Probleemid algavad sellest, et kohtusüsteemis on juba praegu ja ka järgnevatel aastatel palju pensioneeruvaid kohtunikke. Lähema 4 aasta jooksul peaks minema pensionile 70 kohtunikku. Süsteem peaks katma ära olukorrad, kus inimesed lahkuvad plaaniliselt. Praegu on pensionile minemisest etteteatamise tähtaeg 6 kuud, kuid konkursi kuulutamisest alates kulub valmisoleku saamiseni ca 7–7,5 kuud. Praktikas esitatakse avaldused aga varem kui 6 kuud ja plaanilised vakantsid saab seega sujuvalt täidetud. Aastatel 2018 ja 2019 on hakanud kõlama soov, et konkursse peaks välja kuulutatama sagedamini ning selle piduriks on kohtunikueksamikomisjon. Kiris ei nõustu sellega ning ka väitega, et konkursse on aastas vaid kaks. Faktiliselt on tsükleid kaks, kuid tegelikkuses korraldatakse ka lisakonkursse, kui konkursi väljakuulutamise järel vabaneb veel mõni koht ning konkurss toimub ühes tsüklis edasi (nt 2019 on olnud 5 konkurssi). Kirise hinnangul on mõistlik lähenemine, et kohtu esimehed räägivad omavahel kohtunike kohtuastmete vahel liikumised läbi ja saavutavad ameti vahetamise aja osas kokkulepped, kui madalama astme kohtunik on osutunud valituks kõrgemasse kohtuastmesse, vältimaks olukorda, kus madalam aste jääb mingiks ajaks hätta. Kui ringkonnakohtusse kandideerivad üksnes kohtunikud või kandidaadid, kes on julgeolekukontrolli läbinud, siis tegelikult 7,5 kuud vaja ei lähe ja koht saab kiiremini täidetud.

Kohtjuhtide nõupäeval räägiti samuti konkursside teemal ning jäi kõlama soovitus kuulutada konkursid välja kolmel korral aastas ja vaadelda ringkonnakohtutesse toimuvaid konkursse eraldi. Komisjon on erinevaid variante olukorra paremaks tegemiseks veelgi mõelnud. Kolm korda aastas on põhimõtteliselt võimalik, kuid küsimus taandub sellele, kuivõrd suure tulu see annab. Komisjon on püüdnud konkursse võrdselt hajutada, kuid suvekuud teevad praktika konkursside läbiviimisel keeruliseks. Praktika on näidanud, et kui konkurss suvel välja kuulutada, siis mõni hea kandidaat ei pruugi konkursi tähele

panna ning suvel võib olla raske kokku saada ka suurt osa kohtute üldkogudest ja kohtunikueksamikomisjoni 16 liiget. Samas tahetakse, et võimalikult suur osa inimesi küsimusega tegeleks. Võit oleks võib olla 1–3 kuud ühe kohtuniku ametisse nimetamisel, kuid see hakiks ära praeguse süsteemi. Kohtunikueksamikomisjon peaks kogunema iga konkursi jaoks vähemalt korra. Kui võiduks saab näiteks ühe kuu ning sealt võtta maha 16 inimese ühe päeva töö, siis jääb kohtusüsteemile võiduks pool kuud ning küsimus on, kas see on mõistlik. Kirise arvates mitte. Lisakonkursside tegemine muutuks samuti keeruliseks, kuna järgmine konkurss tuleks kohe peale. Seega süsteemina ei ole mõistlik kolme konkursi korraldamist aastat toetada.

On kaalutud ka varianti kuulutada erakorralisel vajadusel konkurss jooksvalt välja. Igat erakorralist olukorda võib vaadata eraldi ja öelda, et seal on see mõistlik, kuid kui kohtuid on 9 ja igal kohtul võib see vajadus aasta jooksul tekkida erineval ajal, võib see tekitada samuti kaose. Ei pruugita aduda, mitu konkursi parasjagu on ja millises etapis need on.

Arutatud on ringkonnakohtute konkursside lahti sidumist põhikonkurssidest, kuid see ei anna tulemust. Kord ringkonnakohtunikuks saamisel on sama, mis maakohtunikuks saamisel ning ringkonnakohtusse saab kiiresti, juhul kui kandideerivad vaid kohtunikud. Kiiremini saab ka juhul, kui kandideerivad need, kes on kontrolli kadalipu lõpuni läbinud. Arvatavasti peab komisjon lähiajal ühe sellise põhimõttelise erandi leidma.

Kaalutud on ka varianti valida hoopis teine süsteem ja valmistada ette kohtunikud, kes on läbinud julgeolu ja isiksuseomaduste kontrolli ning teha valik vaid nende hulgast ehk ainult nemad saavadki kandideerida vaba koha olemasolul. See eeldaks praeguse süsteemi muutmist ja põhjalikumalt läbimõtlemit. Sellist lähenemist kaaluti 2013. ja 2014. aastal ja leiti, et see pole mõistlik, kuna see võib tekitada paari aasta jooksul 30–50 pealise võimalike valmisolevate kandidaatide kogu, kelle hulgast valimine läheks keeruliseks ja julgeolekukontrolli tuleks teatud aja tagant hakata uuesti läbi viima.

Arutatud on ka mõtet, et vähemalt julgeoleku kontroll tuleks jätta hilisemasse perioodi ja kõigepealt valida välja kandidaat paljude hulgast. See ei näi mõistlik, kuna julgeolekukontrolli käigus tuleb tihti palju väärtuslikku informatsiooni isikuomaduste hindamise jaoks ja ei ole olnud vähe olukordi, kus sealt saadud teabe tõttu saab vestlustel kindlatele asjaoludele keskenduda, mis võib viia selleni, kus leitaks, et kandidaat ei ole tegelikult sobilik. Raske oleks olukord, kus kandidaat on kuulutatud sobilikuks, kuid siis toob KAPO välja asjaolud, millest nähtub, et tegelikult ta seda ei ole. Tekib küsimus, mida siis edasi teha.

Praegune korraldus ei ole tõenäoliselt kõige parem, aga plaaniliste lahkujate kohtade täitmiseks on see hea. Erakorraliste vakantside tekkimiseks on see võib olla mitte väga efektiivne, aga et sellest üle saada, on välja pakutud lahendus, et saaks erakorraliselt tekkinud vakantsid täita juba välja kuulutatud konkursi raames. Näide on materjalide hulgas välja toodud. See lahendus ei tähendaks seaduse muudatust, vaid põhjalikumalt läbirääkimist Justiitsministeeriumiga ja on teada, et ministeerium on selleks avatud. Erinevaid olukordi jääbki tekkima, kuid tuleb katsuda positiivsed olla.

Loidele meeldib ettepanek, et kui konkurss välja kuulutada, siis võib jooksvalt täita nii palju kohti kui parasjagu vaba on. Selle lähenemise probleem on, et esmasel konkursil ei pruukinud olla teise valdkonna kohtuniku kohale konkursi ja kandidaat otsustas avalduse esitamise selle järgi.

Kiris möönab, et küsimuses võib olla eriarvamusi ja ta ei ületähtsustaks olemasolevat jaotust tsiviil- ja kriminaalkohtunike vahel, sest kohtusisesed liikumised on võimalikud. Kohtul on võimalik leida head kandidaadid olemasolevate hulgast.

Lapimaa tunnustab komisjoni väga hea töö eest ja uurib, et kui praegu on Tartu Ringkonnakohtu vabale kohale konkurss välja kuulutatud ning kui tekib vajadus Tallinna Ringkonnakohtus samuti konkurss välja kuulutada, kas siis olukorras, kus konkursid on väga lähestikku, tekitaks esialgse konkursi juurde teise

lisamine praktikas probleemi või tuleks oodata järgmise konkursini. Ringkonnakohtusse on tõesti palutud graafiku väliselt konkursse välja kuulutada ja on eeldus olnud, et kandideerivad vaid esimese astme kohtunikud. Kui tuleb väljast poolt kandidaate siis lepitakse, et konkurss läheb pikemaks. Lapimaa uurib, et kui vaid esimeste astme kohtunikud kandideerivad, kas siis oleks võimalik lihtsustatud korras konkurssi teha.

Kiris märgib, et eeldus, et konkursil osalevad vaid esimese astme kohtunikud ei pruugi paika pidada. Ka üks väljast tulija saab eelduse ümber lükata. Esimese küsimuse murele saab lahenduse Riigikohtu personaliosakonnaga ühendust võttes.

Arrak on tänulik nii ministeeriumile kui kohtunikeksamikomisjonile, et Tallinna Ringkonnakohtu kolm kohta said see aasta erakorraliselt täidetud. Olukorras, kus kohtud on ülekoormuses ja kohtunikud teevad ületunde, on oluline, et konkursi saaks võimalikult kiirelt välja kuulutada, kuna seda kiiremini saab koht ka täidetud. Arraku hinnangul peaks mõtlema, kas kaks korda aastas konkursse välja kuulutada on piisavalt efektiivne. Kohtunike palgad on ette nähtud ja kui kõik kohad oleksid täidetud, siis saaks tagada ka mõistliku töökoormuse, aga olukorras, kus ütleme ise, et nii sagedasti ei saa koos käia, tekitame ülekoormust. Kui järgmise 4 aasta jooksul pensioneerub 70 kohtunikku, mis on umbes veerand kohtunistest, siis kas sellise korralduse juures ollakse selleks üleminekuks valmis või satuvad ametis olevad kohtunikud ülekoormusesse? Arrak saab aru, et komisjon ei saa nii tihti koos käia, aga äkki saaks mõelda mingi erakorraline lahendus sellele, näiteksksamikomisjoni koosseisu võiks valida rohkem liikmeid ja teha mitu koosseisu.

Kiris märgib, et kohtute seaduses kirja pandud komisjoni koosseis on sellisel eesmärgil koostatud, et asja otsustamise juures oleks võimalikult palju eri astme kohtunikke ja eri institutsioonide esindajaid. Kui sellest koosseisust hakata väiksemaid koosseise tegema, siis ei oleks esindatus sama, mida kohtute seadus nõuab. Üldküsimused üritatakse sellises koosseisus lahendada ning erandiks on eksamid, kus konkreetsetes valdkonnas hindavad peaaesjalikult selle valdkonna eksperdid. Väiksemas koosseisus võivad arvamused koosseisude vahel erineda, mida ei ole seni õigeks peetud. Praeguse süsteemiga saab pensionile minemised üsna sujuvalt kaetud, kui peab nii pikalt pensioneerumise soovist ette teada andma. Probleem on, kui koht vabaneb ootamatult, ja just sellele murele otsitakse lahendusi.

Pappel tänab samuti kiirete erakorraliste konkursside väljakuulutamiste eest. Nende läbiviimine on olnud üks närvipinge. Viimane konkurss õnnestus liita eelmise konkursi juurde, kuid sellist asja ehk alati teha ei õnnestu. Kui tegemist on väikese kohtuga, siis pensioneerumine annab tõsiselt tunda ning Pappel palub siiski kaaluda, et tulevikus kasutataks ringkonnakohtute puhul erilähenedamist.

Kõve loodab, et siiski saadakse hakkama ja kohtunikeksamikomisjon arutab esitatud arvamuste üle ja arendab oma praktikat edasi.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Paus 14.57–15.13

Lahkuvad Lavly Perling, Raivo Aeg, Hannes Kiris, Piret Raadom ja Kristel Siimula-Saar

10. Ülevaade kohtuarendustoimkonna tegevustest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Viljar Peep, Lagle Zobel

Kõve sõnul on ministeerium kokku pannud esimese eelnõu menetluse kiirendamise sammudest, mis võiksid kas või ajutiselt koormust ümber jagada ja võimaldada pensioneeruvatel kohtunikel ametis jätkata.

Peep märgib, et võrreldes eelmise KHN-ga on eelnõu sisu üldiselt sama – 1) kohtuasjade töövoogude ümberjagamine ehk ajutine teise kohtu kohtunike kaasamine, 2) kohtunike menetluslähetus, 3) täiendav võimalus, kuidas pensioneeruv kohtunik võiks ametis jätkata ning 4) eelnõus sai arvestatud Tartu Maakohtu keerulise olukorraga ja piiratud registriasjade määruskaebuste Tartu Maakohtule andmisega, muid asju vaadatakse hiljem järgmises eelnõus. Täna koguneb toimikond arutama juba järgmise eelnõu teemasid, mis seondub näiteks kohtujuristide ja kohtunikuabi ametitega ja kohtunike järelkasvu tagamisega.

Zobel täpsustab, et eelnõu tuleb kõigile kohtutele ja teistele KHN-s esindatud asutustele kooskõlastamiseks ja eraldi KHN-i eelnõu ei saadeta.

Saar uurib, kas on ettekujutus, kuidas teise kohtu kohtunike kaasamine ja menetluslähetuseni jõudmine praktikas välja nägema hakkab.

Peep märgib, et see on tööriist kohtusüsteemi kasutuses, kus kohtud saavad ise praktikat täpsemalt kujundada. Sisu on, et hädas oleva kohtu esimees pöördub ringkonnakohtute esimeeste poole, olukorrale vaadatakse koos peale ja menetlused suunatakse ümber. Milline ümbersuunamine olema saab, sõltub sellest, kuidas esimehed kokku lepivad. Eeskätt on see tööriist mõeldud ajutiste töökoormuse kõikumiste lahendamiseks. Püsivad ebaühtlused on mõistlik lahendada kas ressursi ümberjagamisega püsivalt või sügavama spetsialiseerumisega.

Kikerpill uurib, et kui ta peaks kohtunikuna sõitma Harju Maakohtusse istungile, kas ta on siis kohustatud oma istungisekretäri kaasa võtma, kes võib aga öelda, et tema ametijuhendis seda sees ei ole ning ta ei kavatsegi kaasa tulla. Kas selle peale on mõeldud ja kas see ressurss tuleb sellisel juhul mujalt?

Peep märgib, et seda seaduse tasandil ei reguleerita ning seadus vaatab vaid, kuidas ühe kohtu kohtunik saab arutada teise kohtu asju. See, kas teenindav personal tuleb ühest või teisest kohtust, sõltub sellest, kas jäädakse reaalselt oma kohtusse kohale ja on kirjalik menetlus või sõidetaksegi istungit pidama teise kohtusse. Eelduslikult suunatakse ümber neid asju, kus sõita pole vaja.

Pilving peab võimalikuks kohtuniku menetluslähetusse saatmist, mis on tema hinnangul vähem problemaatiline, kui asjade jagamine teise kohtu kohtunikele (seoses kohtunike ajutise kaasamisega teise kohtu koosseisu). Ta uurib, kas on kahte eri instituuti tingimata vaja ja kas ei piisaks ühest. Pilvingu seisukoht on, et kavandatavad mehhanismid võiks suruda sellistesse raamidesse, et nende rakendamine ei toimuks liiga kergekäeliselt ega muutuks alaliseks erineva koormuse tasandamise vahendiks.

Peebu sõnul on need kaks mehhanismi pea aasta kohtutele teada olnud ja nende osas on praeguseks üksmeel ja kokkulepe olemas. Lahendused on erinevad ja saaksid olla üksteise kõrval. Kohtunike menetluslähetus on seotud üksikute suurte ja konkreetsete asjadega. Teine asi on tasandada kohtute vahel töökoormust.

Kõve sõnul kerkivad detailid üles ilmselt esimesel testimisel.

Arrak uurib, et kui seadus jõustub ja tuleb palju taotlusi lauale, kas ringkonnakohtu esimehed on valmis selleks kõigeks, kas nad näevad, et see tõesti rakendub ja kas olemas on selged kriteeriumid, mille alusel esimehed otsustada saavad.

Lapimaa sõnul oleksid ringkonnakohtu esimehed õnnelikud, kui nad ei peaks seda ülesannet täitma ja Riigikohtu üldkogu oleks nõus seda tegema, aga ei ole mõtet salata, et kui keegi peab ülesannet täitma, siis ringkonnakohtu esimees võiks selle enda peale võtta. Täpsemad alused ja juhiseid, millal ja kuidas seda rakendada, on kohtute seaduse eelnõu § 45¹ lg 5 järgi KHN-i pädevuses välja töötada.

Pappel ei oleks samuti vastu kui Riigikohtu üldkogu võtab ülesande üle, samas saab ta aru, et keegi peab seda tegema ning see on hea alternatiivne lahendus kohtunike kohtade ümbertöstmiseks, et koormusi ühtlustada. Mõnevõrra häirib, et puudub selge regulatsioon, kus on kirjas mingid alused – nt, mis on ülekoormus, kes aitab ülekoormust tuvastada, kes abistab jne. Seega küsimusi on palju, mis vajaksid mingeid otsustuspiire. Nii oleks õigusselgem ka kohtule, et ei juhtuks olukorda, kus mingid taotlused kohtu jaoks põhjendamatult tagasi lükatakse.

Kõve sõnul aitab siinkohal töökoormusmetoodika ning märgib, et kõige halvemal juhul ei hakka säte lihtsalt tööle.

Kangur-Gontšrovi sõnul on see eelnõu kohaselt ajutine töö ümber korraldamine, aga tegelikult saavad kõik aru, et tegemist on püsiva probleemiga. Kas toimkonnale on teada, kes on need kohtunikud, kes on valmis Harju Maakohtule menetluslähetus korras appi tulema?

Kõve usub, et lahendused Harju Maakohtu olukorrale leitakse. Kõve sõnul on aga Riigikohus olnud skeptiline esimeeste korraldusega kohtuasjade ümberjagamise suhtes ning tema on pigem toetanud, et saaks asju püsivalt üle Eesti kohtunike vahel ringi jagada. Ta loodab, et Justiitsministeerium haakub riikliku kohtualluvuse mõttega, mis oleks püsivam lahendus.

Puustusmaa märgib, et Riigikogus on erinevates komisjonides arutelul potentsiaalsed eriolukorrad ja ka eelmisel KHN-I toimus arutelu selles küsimuses, kui tekib eriolukord riigis ja tuleb kohtunikke suunata tugeva ja järsu ülekoormuse lahendamiseks ning uurib, kas Riigikogu komisjonidele võiks anda vastuse, et selle eelnõuga püütakse massrände probleemi lahendada.

Zobeli ja **Peebu** sõnul jah.

Arrak märgib, et pensioneerumisega seotud seletuskirja punkt 10 ei räägi ainult sellest, et saab säilitada isiku ametis olek, et saaks oma asjad lõpuni teha, vaid et saab ka kohtuniku volitusi taastada, kui kohtunik on sellega nõus ning uurib, kas seda sama mudelit võiks arendada ka selles suunas, et kasutada pensioneerunud kohtuniku näiteks lapsehoolduspuhkusel oleva inimese asemel asenduskohtunikuna. Raha on omaette küsimus.

Peep uurib põhiseaduslikkuse aspektist, et kui tuua kedagi ajutiselt kohtunikuks, kas ta peab siis olema uuesti kohtunikuks nimetatud presidendi poolt.

Lapimaa sõnul oligi säte mõeldud nende olukordade jaoks, mida Arrak sõnastas ehk kui on olemas pensioneerunud kohtunik, siis saaks teda ajutiselt vakantse koha peale tagasi tuua.

Otsus: KHN avaldab arvamust eelnõu osas.

11. Vanade asjade aruandlus – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Külli Luha

Küllü Luha annab ülevaate vanade asjade aruandlusest ning täpsustab esitatud andmeid. 01.11.2019 oli Viru Maakohtus 16 vana kriminaalmenetlusasja, milles kõigis oli menetlusosaline tagaotsitav, seega Viru Maakohtus ei ole kolm kriminaalmenetlusasja aktiivses menetluses.

Muret tekitav on, et aruandlus on vajumas formaalseks, mitte kõik kohtunikud ei kasuta vanade asjade menetluste aruandluskeskkonda ja aruandlust täidavad ametnikud vastavalt neile kättesaadavale infole. Aruandluskeskkond on mõeldud aga olema töövahend kohtu esimehele, et toimuks kohtunike ja kohtu esimeeste vaheline suhtlus, et asjad, mis on kohtus menetluses olnud pikka aega ei vajuks tähelepanu alt ära.

Aruandluse jätkuvat vajalikkust näitab tõsiasi, et alates 2015. aastast ei ole just tsiviilasjades vanade asjade arv vähenenud. Haldusasjades on languse tendents näha ning kriminaalmenetlusasjades on valdavalt need asjad, kus menetlusosaline on tagaotsitav. Praeguse prognoosi kohaselt on tsiviilasjades

2020. aasta alguses taas ca 400 asja, kus menetlus on maakohtus kestnud rohkem kui kaks aastat. Probleem seisneb selles, et kõikides nendes asjades on menetlusosalised, kelle mured pole lahendust saanud.

Hämmastav, et aruannetest ei selgu, milliseid meetmeid on kohtute esimehed kasutusele võtnud menetluste kiirendamiseks, kuigi osades asjades võiks aruandes sisalduvate selgituste järgi järelevalvemenetlust või muid meetmeid eeldada. Eesmärgiks on muuta vanade asjade aruandlus taas sisuliseks ja korrakohast õigusemõistmist toetavaks. Tegemist on just kohtunike aruandlusega.

Kõve uurib, kas kohtu esimeestele paistab silma, et tsiviilasjad on hakanud venima.

Loide sõnul ei ole siin millegi üle imestada, et vanade tsiviilasjade osakaal on hakanud suurenema, kui räägitakse pidevalt Harju Maakohtu ülekoormusest. Tartu Maakohtus on Loide aasta keskel samuti täheldanud, et nende asjade osakaal tõuseb, põhjuseks on, et praegu on Tartu Maakohtu 35-st kohtuniku kohast 5 täitmata.

Eerik märgib, et praegu tegeletakse suurte kriminaalasjadega, siis minnakse tsiviilasjadega tegelema. Ollakse ühendatud anumate süsteemis ning ka tsiviilkohtunike töökoormus on väga suur.

Kõve märgib, et üldjuhul Riigikohtuni ei jõua info, et oleks väga pikale veninud asju ja üldjuhul asjad liiguvad ning tahaks loota, et tegemist on anomaalsete asjadega.

Luha selgitab, et vanade asjade aruandes kajastuvad asjad ongi maakohtute menetluses olnud vähemalt kaks aastat, ilma et oleks lahendini jõutud. Need ei ole asjad, mis n-ö pendeldavad kohtuastmete vahel. Sellised asjad on lisaks siintoodud vanadele asjadele.

Kõve märgib, et kohtu esimehed uurivad asju ja vajadusel teostavad oma pädevust järelevalve osas.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

12. Justiitsministri 27. oktoobri 2005. a määruse nr 47 „Maa-, haldus- ja ringkonnakohtu kohtunike arv ja jagunemine kohtumajade vahel” muutmine – KS § 41 lg 1 punktide 3 ja 4 alusel – Justiitsministeerium, Külli Luha

Kõve uurib, kas KHN annab nõusoleku tõsta Pärnu Maakohtu siseselt kohtuniku kohti ümber.

Kikerpill selgitab, et jutt on Kuressaare kohtumaja kohast, kus täna töötab kohtunik, kes läheb 1. maist pensionile. Kuressaares on mitmed aastad olnud alakoormus võrreldes kogu maakohtuga. Konkurss selle koha täitmiseks on välja kuulutatud, aga kuivõrd töö on pigem mandril, siis ongi targem ametisse asuv kohtunik suunata Pärnusse tööle. Kuivõrd kriminaalasjade arv on vähenenud, siis Kuressaare kriminaalkohtuniku koht tuuakse Pärnusse üle ja sellest tekib üks lisa tsiviilasju lahendava kohtuniku koht. Teine võimalus oleks tööjaotusplaaniga jagada Pärnu töö Saaremaa kohtunikele ja siis hakatakse Saaremaalt Pärnusse asju menetlema sõitma, aga kuna täna on võimalik uus inimene tööle võtta, ei ole mõistlik teda Saaremaale üldse ametisse nimetada. Kohtu esimehel on kohustus jälgida, et kõigil kohtunikel oleks enamvähem võrdne koormus ja kõnealune muudatus tagaks võrdsema koormuse. Saaremaale jääks siis kaks kohtunikku, kes lahendavad kõik asjad ära ning eraldi kriminaalkohtunikku ei oleks. Muudmoodi ei ole võimalik toimida, kui on otsustatud, et väikesed kohtumajad peavad säilima.

Luha lisab, et seletuskirjas on välja toodud viimaste aastate statistika, aga tegelikult on piirkonna reformist salates Kuressaare kohtunikud reisinud mööda Pärnu maakonda, seega oleks see ratsionaalne lahendus.

KHN-i liikmed hääletavad JM määruse „Maa-, haldus- ja ringkonnakohtu kohtunike arv ja jagunemine kohtumajade vahe“ vastavalt muutmise üle.

Poolt: 8

Vastu: 0

Erapooletuid: 0

Otsus: KHN annab nõusoleku JM määruse vastavalt muutmiseks.

13. KHN-i pooleliolevad teemad – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, KHN-i liikmed

Kõve uurib, kuidas läheb digitoimiku kuupäeva edasilükkamisega.

Lippus annab ülevaate digitoimikule ülemineamise hetkeseisust. Loobutakse plaanist minna alates 01.01.2020 kogu tsiviil- ja halduskohtumenetluses üle digitaalse toimiku pidamisele. Ei kehtestata ka uut kuupäeva täielikuks üleminekuks. Jätkatakse kohtuasja kategooriate kaupa digitaalse toimiku kasutusala laiendamist, kusjuures kohtuti võib kasutusala erineda. Näiteks haldusasjades on Tallinna Halduskohtus valdavalt asjad digitaalsed, va mingid kategooriad, aga Tartu Halduskohtus on nimetatud kategooriad, kus minnakse täiendavalt digitaalseks. Määruse eelnõu jõuab järgmisel nädalal kohtutesse.

Kohtutele edastatakse esimesel võimalusel määruse eelnõu projekt arvamuse avaldamiseks.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

14. Info 2020. aasta kohtunike täiskogust – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Riigikohtu esimees Villu Kõve

Kõve märgib, et kohtunike täiskogu toimub 13.–14. veebruar 2020 Tallinnas. 13. veebruar toimub vastuvõtt Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kontserdisaalis ning täiskogu toimub 14. veebruar Kumu Kunstimuuseumis, kus on teemaks digitaalsed lahendused – näiteks kuhu liigub KIS, näidatakse digitaalset kohtueelset menetlust jne. Läbiviidavad hääletused toimuvad elektrooniliselt ning kohtutes palutakse sellekohast infot levitada, sh anda teada, kui esineb vastuväiteid elektroonilise hääletamissüsteemi kasutusele võtmise osas. Samuti palutakse aktiivset osavõttu erinevate kohtu omavalitsusorganite liikmeteks kandideerimisel.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

2020. aasta KHN-i istungid toimuvad 26. märts, 21.–22. mai, 10. september ja 10. detsember.

Istungi lõpp 13.12.2019. a kell 16.01

/allkirjastatud digitaalselt/

Villu Kõve
Juhataja

/allkirjastatud digitaalselt/

Signe Talalaev
Protokollija